

קונטרס

משעינות החיים

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה

הג הסודות תשפ"ו • גליון תקא
פה יוצאן סיטי יצ"ו



©

כל הזכויות שמורות

י"ל ע"י

מכון שלמה משנתו

להוצאת ד"ת של כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה

שע"י איגוד חסידי צאנז זוועהיל

להערות והארות

או להזמנת הגליון נא לפנות לטעל:

201-455-7269

בארה"ק:

052-712-6945

דוא"ל:

mayunoshachaim@gmail.com

דרוש ליל א' דסוכות

תשס"ג

תקנת מריש בעצי סוכה היתרים על הכשר סוכה

בגמרא (סוכה לא, א), ההיא סבתא דאתאי לקמיה דרב נחמן, אמרה ליה, ריש גלותא וכולהו רבנן דבי ריש גלותא בסוכה גזולה הוו יתבי, צווחה ולא אשגח בה רב נחמן, אמרה ליה, איתתא דהוה ליה לאבוה תלת מאה ותמני סרי עבדי צווחא קמייכו ולא אשגחיתו בה, אמר להו רב נחמן פעיתא היא דא ואין לה אלא דמי עצים בלבד. וכבר האריכו המפרשים מענית לבאר כוונת הדברים, מה ראתה להזכיר את ייחוסה, ולהזכיר עניין זה דווקא שהיו לאביה שיי"ח עבדים, מה עניין זה לטענתה. גם יש לדקדק בלשונה שאמרה 'בסוכה גזולה הוו יתבי' בלשון עבר, והו"ל לומר 'בסוכה גזולה יתבי' בלשון הווה.

(א) והנראה לומר, בהקדם מה שכתב בספר מתא דירושלים (על ירושלמי סוכה פרק א הלכה א) בביאור הסוגיא, דהנה בגמ' (סוכה ו, ב) פליגי רבי שמעון ורבנן לגבי דפנות הסוכה, דלשיטת חכמים בעינן שתיים כהלכתן ושלישית אפי' טפח, ורבי שמעון אומר שלש כהלכתן ורביעית אפי' טפח. ומפרש הש"ס, דקמיפלגי בקרא דכתיב (ויקרא כג, מב - מג) בסכת בסכת בסכות ב' חסרים ואחד מלא, דרבנן ס"ל יש אם למסורת, דל חד לגופיה פשו להו תלתא, שתיים כהלכתן, ואתאי הלכתא וגרעתה לשלישית ואוקמיה אטפח. ורבי שמעון סבר, יש אם למקרא, 'בסכות בסכות בסכות', הרי כאן שש, דל חד קרא לגופיה, פשו ליה ארבע, שלש כהלכתן, אתאי הלכתא וגרעתה לרביעית ואוקמתה אטפח, עיי"ש.

ולפי זה יש לומר, דעבדי ריש גלותא לא גזלו ממנה את כל עצי הסוכה, כי אם את עצי הסוכה הנצרכים לבניית הדופן השלישית יותר מטפח, דלרבנן דס"ל יש אם למסורת אין אלו העצים נצרכים לסוכה כלל, שהרי הסוכה כשרה

גם לולא עצים אלו. ואם כן אין שייך כלל לומר ד'ריש גלותא וכולהו רבנן בסוכה גזולה הוו יתבי', כיון שיש שיעור הכשר סוכה בכשרות שלא מן הגזל.

אלא דההיא סבתא אתיא מחמת טענה להוכיח דיש אם למקרא, וצריך ג' דפנות ורביעית אפילו טפח כדעת רבי שמעון, ואם כן 'ריש גלותא וכולהו רבנן בסוכה גזולה הוו יתבי', כיון שהעצים הגזולים נצרכים לשיעור הכשר סוכה. והראיה לזה, מהא דכתיב (בראשית יד, יז) וירק את חניכיו ילידי ביתו שמונה עשר ושלוש מאות, ונחלקו בגמ' (נדרים לב, א), אם ש"ח עבדים ממש היו או אליעזר הוא דחושבניה הכי הוי. ובפשטות אלו ב' הדעות נחלקו בפלוגתא דתנאי (סנהדרין ד, א) אם יש אם למקרא או יש אם למסורת, שהרי על הפסוק 'וירק את חניכיו ילידי ביתו' פירש רש"י, חניכיו, 'חנכו' כתיב זה אליעזר שחנכו למצוות, עכ"ל. ופירש בלבוש האורה, דמאן דאמר אליעזר לבדו היה, נפקא ליה מהך דרשא דכתיב 'חנכו' חסר. ולפ"ז יש לומר, דמאן דאמר אליעזר לבדו היה ס"ל יש אם למסורת 'וחנכו' כתיב בלשון יחיד, ומאן דאמר ש"ח עבדים היו ס"ל דיש אם למקרא 'וחניכיו' קרינן בלשון רבים.

ולכאוי' יש להוכיח דש"ח עבדים ממש היו, ממה שאמרו שם בגמ' עוד, מאי וירק את חניכיו, רב אמר שהוריקן בתורה, ופירשו התוס' (סוכה לא, ב) בשם המדרש (מדרש תנחומא פרשת לך אות י"ג) דהיינו שהוריקן בפרשת שוטרים (דברים כ, ח) מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו. ואי סלקא דעתך דאליעזר לבדו היה מה שייך לומר 'ילך וישוב לביתו' ולא ימס את לבב אחיו כלבבו, הרי לא היה שם אלא אליעזר לבדו.

ולזה הייתה כוונת סבתא באמרה **איתתא דהוה ליה לאבוא תלת מאה ותמני סרי עבדי צווחא קמייכו ולא אשגחיתו בה**, היינו דהוה ליה לאבוא ש"ח עבדים ממש, ואי אפשר לומר שאליעזר לבדו היה, דאם כן אין שייך לומר שהוריקן בפרשת שוטרים, ובהכרח דיש אם למקרא, ואם כן כרבי שמעון סבירא לן דסוכה ד' דפנות בעינן, ואם כן אכתי ריש גלותא וכולהו רבנן בסוכה גזולה הוו יתבי, שאין כל הכשר סוכה בכשרות, עכ"ל.

ולפי דרכו מצינו טעם לשבח למה שהניחו ריש גלותא וכולהו רבנן את מצוות בניית הסוכה לעבדיהם, ולא השתדלו במצוה בעצמם, לפי שבאמת את עיקר הכשר סוכה עשו ריש גלותא וכולהו רבנן בעצמם מעצים שלהם, ולא הניחו לעבדיהם אלא להשלים את יתר הדפנות שאינן נצרכות להכשר סוכה,

והם הלכו וגזלו מעצי ההיא סבתא כדי להשלים את דפנות הסוכה שתהיה מוקפת בד' דפנות.

(ב) ברם גוף הדבר שהניח הרב מתא דירושלים שעצים הללו שגזלו אנשי ריש גלותא היו עצי הדפנות אינו מוסכם, שהרי רש"י בשמעתין פירש וזה לשונו: ההיא סבתא, דגזלו ממנה עבדי ריש גלותא עצים וסככו בהן, עכ"ל. הרי שהשתמשו בעציה לסכך בהן ולא לדפנות.

ונראה לתת טעם במה שהכריח את רש"י לפרש דבעצי הסכך עסקינן, דהנה לכאור' בסוכה זו שגזלוהו אנשי ריש גלותא לא היה שייך כלל תקנת מריש, שהרי עיקר תקנת מריש היא בשביל תקנת השבים שלא יצטרכו לקעקע את בניינם, ואילו סוכה אינה אלא בניין עראי ועומדת להיסתר אחר סוכות. אלא שכבר פירש רש"י (ד"ה מפני תקנת מריש), דאע"ג דעומדת להיסתר, המצוה משווי ליה כל שבעה כבניין קבע, עיי"ש. אמנם עדיין הדברים צריכים ביאור, שהרי במציאות דירת עראי היא, ואיך יש בכוח המצוה לעשותה קבע.

ויתכן לבאר, דכיון דקיי"ל (סוכה ט, א) שאסור ליהנות מעצי סוכה כל שבעה משום דהוקצו למצוותן מדאורייתא, הוקבעו שם העצים, שהרי שמן התורה אין רשות לסותרם, ומש"ה משווי ליה המצוה כבניין קבע. אמנם טעם זה אינו שייך אלא על העצים הנצרכים להכשר סוכה, אבל לגבי העצים היתרים על הכשר סוכה נחלקו הראשונים, שהתוס' (שבת כב, א ד"ה סוכה) כתבו בשם רבינו תם, דבין נויי סוכה ובין עצי סוכה היתרים על הכשר סוכה לא אסירי מקרא, דקרא לא אסר אלא דווקא כדי הכשר סוכה. אמנם לכמה ראשונים סבירא להו (עיי' תוס' ביצה ל, ב ד"ה אבל בשם ר"י, ר"ן ביצה ל, ב, שו"ע או"ח סי' תרלח סעיף א) שגם העצים היתרים על שיעור הכשר סוכה כולם הוקצו למצוותן מדאורייתא.

יתר על כן מצינו שנחלקו הראשונים אם מדאורייתא חל שם שמים על דפנות הסוכה כלל, שהרמב"ם (הלכות סוכה פרק ו הלכה טו) כתב, עצי סוכה אסורים כל שמונת ימי החג בין עצי דפנות בין עצי סכך ואין ניאותין מהן לדבר אחר כל ימי החג, עכ"ל. אבל הרא"ש (סוכה פרק א סימן יג) כתב וזה לשונו: והאי דאסירי עצי סוכה היינו דוקא הסכך, אבל עצי הדפנות משרי שרי, דכל מאי דדרשינן מחג הסוכות היינו דווקא בסכך כדלקמן (סוכה יב, א) גבי פסולת גורן ויקב, עכ"ל.

ובדעת התוס' בזה נחלקו גדולי עולם, שהמהרש"א (סוכה ט, א) תמה על דברי הרא"ש, שהרי בהדיא כתבו התוס' (ביצה ל, ב ד"ה אבל) לפירוש ר"ת דעצים כדי הכשר סוכה היינו ב' דפנות ושלישית טפח אסירי, והיינו כדברי הרמב"ם. אולם בקרבן נתנאל שם השיב על דברי מהרש"א, וכתב דמה שכתבו התוס' דעצים כדי הכשר סוכה היינו ב' דפנות ושלישית טפח לסימנא בעלמא נקטו כן, עיי"ש, ובאמת גם הם מודים לדברי הרא"ש שאין איסור תורה אלא על הסכך.

ומעתה לפי מה שנתבאר בדברינו, דהא דאמרינן דמצוות סוכה משוויא לה קבע היינו מחמת הקצאת העצים מדאורייתא, נמצא דלדעת הרא"ש לא מהניא המצוה לאשוויי קבע אלא בסכך, אבל העצים שאינם מוקצים מן התורה אין בכוח המצוה לעשותם קבע. ולפי"ז שפיר הוכרח רש"י לפרש דאותם העצים שגזלו עבדי ריש גלותא היו עצי הסכך, שהרי מדברי רש"י נראה דס"ל כהרא"ש דאין הקצאה מן התורה אלא על הסכך, שהרי כתב (סוכה ב, א ד"ה ושחמתה), ושחמתה מרובה מצילתה, המועט בטל ברוב והרי הוא כמי שאינו ועל שם הסכך קרויה סוכה, עכ"ל. הרי דעיקר שם סוכה הוא על הסכך ולא על הדפנות, והוא שהכריחו לפרש בשמעתין שאותם העצים עצי הסכך היו.

אכן בחידושי הגר"ח הלוי מבריסק (סוף הלכות סוכה) כתב בביאור שיטת הרמב"ם, דאף שאין הדפנות בכלל שם סוכה, מכל מקום גם הן אסורות בהנאה וקדושת סוכה עליהם, משום דכל מה שאין על הדפנות שם סוכה וסכך, הוא רק לגבי הדינים הנוגעים לפסולא והכשרא דסוכה, כמו לענין פסול דפסולת גורן ויקב, דהם בגוף החפצא של הסוכה, וזה נוגע רק בסכך ולא בדפנות, כיון דהדפנות אינם בכלל הסוכה, משא"כ בזה דעצי סוכה נאסרין, דילפינן לה מקרא דחג הסוכות, ס"ל להרמב"ם דאין זה תלוי בעצם הסוכה, ושיהיה גזירת הכתוב בסוכה דאסור ליהנות ממנה, כי אם דדין זה נאמר על מצות סוכה, דכל שמקיימים בו מצוות סוכה אסור ליהנות ממנו, ודין מצוה שבה הוא שאוסר ליהנות ממנה.

ועל כן כיון דילפינן גם לדפנות מקרא דבסכת בסכת בסוכות, ובלא דפנות לא מתכשרא, ממילא דגם דפנות איכללו במצות הסוכה, ואף על גב דאינהו לאו שמא דסוכה בהו, אבל מכל מקום כך הוא מצוותה דלשם סוכה, שעל הסיכון בעינן גם דפנות, ולהכי הוא שפסק הרמב"ם דגם עצי דפנות הסוכה נאסרין, עכ"ד. ולפי דבריו אין ראייה מדברי רש"י בריש פרקין דס"ל כהרא"ש

שאין הקצאה אלא לעצי הסכך. אולם גם אם אין בידינו ראיה ברורה, עדיין יש לומר דשיטת רש"י כהרא"ש, ולכן הוכרח להעמיד עצים דשמעתין בעצי הסכך.

ג) ונראה לתת טוב טעם בשיטת האומרים דקדושת סוכה חלה על כל הדפנות גם היתירות מהכשר סוכה, על פי מה שכתבו התוס' (ר"ה כה, ב) דאין להביא ראיה ממה שאין העושה ד' מחיצות בסוכה עובר על בל תוסיף, אף על גב דאמרינן שתים כהלכתן ושלישית אפי' טפח, דכל שכן כשעושה ד' מחיצות טפי עדיף דהוי תשבו כעין תדורו, עיי"ש. מבואר מדבריהם דכל שמוסיף על הדפנות הו"ל טפי תשבו כעין תדורו. ולפי"ז יש לומר, דכיון שכן אמרה תורה תשבו כעין תדורו דכל שמוסיף מחיצות טפי עדיף, חלה קדושת סוכה גם על העצים היתרים מהכשר סוכה, שהרי בכולם מקיים תשבו כעין תדורו, וכל שמוסיף בקיום תשבו כעין תדורו עדיף.

אמנם לכאור' יתכן לומר, שהדבר תלוי במה שנחלקו הפוסקים בגדר תשבו כעין תדורו, שהרמ"א כתב (או"ח סי' תרמ סעיף ד) וזה לשונו: אם עשאה מתחילה במקום שמצטער באכילה או בשתייה או בשינה וכו', אינו יוצא באותה סוכה כלל אפי' בדברים שלא מצטער בהם, דלא הויא כעין דירה שיוכל לעשות שם כל צרכיו, עכ"ל. אולם בשו"ת חכם צבי (סי' צד) נחלק עליו, וכתב דאינו נראה לו כלל, דתשבו כעין תדורו לאו על אופן הסוכה קאי באיזה ענין תהיה עשויה, אלא על אופן הישיבה באיזה ענין, עיי"ש. הרי דהרמ"א ס"ל דמצוות תשבו כעין תדורו היא גם על איכות הסוכה עצמה, ואילו לדעת החכם צבי תשבו כעין תדורו נאמר על האדם ולא על גוף הסוכה.

ולפי"ז יש לומר, דלדעת הרמ"א דמצוות תשבו כעין תדורו היא גם על הסוכה עצמה, מסתברא דכל שמוסיף להדר בעשיית הסוכה בתשבו כעין תדורו הוי מכלל המצוה וכדברינו הנ"ל, אבל לדעת החכם צבי דכל מצוות תשבו כעין תדורו על האדם קאי ולא על הסוכה, מסתברא דאין בכוח הוספת הדפנות לשם תשבו כעין תדורו להחיל קדושה על הדפנות היתרות על הכשר סוכה.

ד) ומעתה לפי מה שנתבאר מדברי המתא ירושלים שהעצים הגזולים באותה סוכה שישבו בה ריש גלותא וכולהו רבנן היו יתרים על שיעור הכשר סוכה, יש לומר דבסברא זו נחלקו, דריש גלותא וכולהו רבנן הוה

סבירא להו, דגם העצים היתרים על הכשר סוכה הוקצו למצוותן מדאורייתא, ומש"ה משווי ליה המצוה קבע, ושייך בהו תקנת מריש, ואילו ההיא סבתא ס"ל דכל העצים היתרים על הכשר סוכה אינם מוקצים למצוותן מדאורייתא, ואין שייך בהם תקנת מריש כמו שנתבאר.

ובזה יש לבאר את דקדוק לשונה שאמרה 'ריש גלותא וכולהו רבנן בסוכה גזולה הוו יתבי' בלשון עבר, דהנה זמן הקצאת עצי סוכה הוא בין השמשות כמבואר בגמ' (ביצה ל, ב), ואם אינו בודל מהם כל בין השמשות ואין חל עליהם שם מוקצה באותה שעה, שוב אינם מוקצים. ולזה אמרה 'בסוכה גזולה הוו יתבי' בין השמשות, משום שמיד בבין השמשות לא חלה קדושת סוכה על עצים אלו היתרים על הכשר סוכה, וכיון שכן אין שייך בהם תקנת מריש, ובסוכה גזולה יתבי.

(ה) ובגוף מה שנחלקו הראשונים אם העצים היתרים על שיעור הכשר סוכה חלה עליהם קדושת עצי סוכה מדאורייתא יתכן לומר, דתליא במה שנחלקו המפרשים (עי' או"ח סי' תרס"ח בט"ז סק"א, מעשי למלך הלכות בית הבחירה פרק א' הלכה י"ב) לגבי מצוות תוספת שבת, אם חלה על התוספת קדושת שבת ממש כשבת עצמה, או שאין קדושת תוספת שבת כקדושת שבת עצמה. ובפשטות הדבר תלוי במה שמצינו ב' דרשות למצוות תוספת שבת, דבמדרש (בר ט, יד) נפקא לן מדכתיב (בראשית א, לא) ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי בה"א יתירה, אמר רבי יודן זו שעה יתירה שמוסיפין מחול על קדש. ואילו במכילתא (פרשת יתרו מסכתא דבחודש ז) נפקא לן מדכתיב (שמות כ, ח) זכור את יום השבת מלקדשו, זכרהו מלפניו, עיי"ש. דאם ילפינן תוספת שבת מה"א דהששי, אין על זמן התוספת קדושה כשבת עצמה, שהרי בפירוש קראו הכתוב יום הששי. אבל אם ילפינן מדכתיב זכור את יום השבת לקדשו, שטפלו הכתוב ליום השבת, מסתברא דדינו כשבת ממש.

וכיו"ב לנידון דידן, אם לגבי תוספת שבת יש להשוות את התוספת לעיקר קדושת היום, מסתברא דהכ"נ לגבי עצי סוכה, יש להשוות את קדושת העצים היתרים על הכשר סוכה לעיקר קדושת עצי סוכה. אבל אם לגבי תוספת שבת, אין קדושת התוספת כקדושת עצם היום, הכ"נ לגבי עצי סוכה אין קדושת העצים היתרים על הכשר סוכה כקדושת גוף עצי סוכה.

והנה כתבו המפרשים (הובא בספר שמנה לחמו בדרוש לשבת פרק ג'), דמה שמצינו פלוגתא בדברי חז"ל (עי' יבמות מז, א, קידושין ע, ב בתוס' ד"ה קשים גרים לישראל) אם יש מעלה בקבלת גרים, תליא אם מוסיפין מן החול על הקודש, שהרי בני ישראל הם עם קדוש לה' אלקיו, ואם מוסיפין מן החול על הקודש, הכ"נ ראוי להוסיף מאומות העולם שהם חול על הקודש לכלל ישראל, אבל אם אין מוסיפין מן החול על הקודש, הכ"נ אין ראוי לקבל גרים.

ונראה דבפלוגתא זו אם ראוי לקבל גרים נחלקו רבי יוחנן ורבי אלעזר, שהרי אמרו בגמ' (נדרים לב, א) אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר, מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים, מפני שעשה אנגרייא בתלמידי חכמים, שנאמר וירק את חניכיו ילידי ביתו. ושמואל אמר, מפני שהפריז על מדותיו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר (בראשית טו, ח) במה אדע כי אירשנה. ורבי יוחנן אמר, שהפריש בני אדם מלהיכנס תחת כנפי השכינה שנאמר (שם יד, כא) תן לי הנפש והרכוש קח לך.

ולכאוף אם נאמר שאין ראוי לקבל גרים, פשיטא שאי אפשר לומר שנענש אברהם אבינו על שהפריש בני אדם מלהיכנס תחת כנפי השכינה, דהא אין ראוי לקבל גרים, ובהכרח דס"ל לרבי יוחנן שיש מעלה בקבלת גרים. אבל רבי אלעזר דפליג וס"ל שנענש על שעשה אנגרייא בתלמידי חכמים, ס"ל דאין מעלה בקבלת גרים, ומש"ה הוכרח לומר שאברהם אבינו נענש על שעשה אנגרייא בתלמידי חכמים.

אמנם בגמ' שם נחלקו אם מה שאמר הכתוב 'וירק את חניכיו ילידי ביתו' שמונה עשר ושלש מאות' הוא כפשוטו, או שאליעזר לבדו דחושבניה הכי הוי. ואם נאמר שאליעזר לבדו היה אין שייך לומר כדברי רבי אלעזר שאברהם אבינו נענש על שעשה אנגרייא בתלמידי חכמים, שהרי לא הולין עמו אלא את אליעזר לבדו. ועל כרחנו לומר דרבי אלעזר ס"ל דשי"ח עבדים ממש היו.

(ו) ובזה נבוא לביאור הסוגיא, דההיא סבתא ברצותה להוכיח כסברתה דהעצים היתרים על שיעור הכשר סוכה אינם בכלל מצוות סוכה, והמצוה לא משווי להו קבע, צווחה ואמרה **איתתא דהוה ליה לאבוהא שי"ח עבדים**, ועליהם הוא שנענש על שעשה אנגרייא בתלמידי חכמים, אבל לא נענש על שהפריש בני אדם מלהיכנס תחת כנפי השכינה, לפי שאין כל כך

מעלה בקבלת גרים, משום דתוספת קדושה אינה כגוף הקדושה עצמה. ואם כן הכ"נ העצים היתרים על הכשר סוכה אין קדושתן כקדושת הסוכה עצמה, וכיון שלא חל שם שמים על עצים אלו ואין איסור לסותרם, לא משווי להו המצוה קבע, ואין שייך בהם תקנת מריש.

אולם יש לדחות, דלעולם יש מעלה בקבלת גרים, ומכל מקום לא מסתבר לומר שאברהם אבינו נענש על שהפריש בני אדם מלהיכנס תחת כנפי השכינה, שהרי הטעם מפורש בכתוב כדברי שמואל שנענש על שאמר 'במה אדע', ומה לנו לבקש טעמים אחרים, כפי שהקשה בפירוש הרא"ש בנדרים שם.

ולרמז על כך השיב רב נחמן 'פעיתא היא דא', דגם אם יש מעלה בקבלת גרים משום דתוספת קדושה דינה כדין הקדושה עצמה, עדיין אין מסתבר לומר שאברהם אבינו נענש על כך, כיון שטעם העונש מפורש בקרא שהוא על הדיבור שדיבר שלא כדת לומר 'במה אדע'. וזהו **פעותא היא דא**, שהעונש על הדיבור הוא כמו שנתבאר. וכיון שכן **אין לה אלא דמי עצים בלבד**, לפי שתוספת הקדושה דינה כדין הקדושה עצמה, וגם בעצים היתרים על שיעור הכשר סוכה שייכא תקנת מריש.



דברי תורה לחג הסוכות

שבת חוהמ"ס תשנ"ה

בתוה"ק (דברים טז, יג) חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך ויקבך, ובחז"ל (סוכה יא:) תעשה לך ולא מן העשוי, באספך מגרנך ומיקבך, בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר, וילפינן גם מהאי קרא (שם יב) דאין מסככין בדבר המקבל טומאה. וצ"ע למה דוקא בפסולת גורן ויקב מסככין ולא מדבר העלול לקבל טומאה אף דאכתי טהור הוא, וכן למה תלה הכתוב החג בזמן האסיפה, ובטור סימן תרכ"ח הקשה למה אין עושין חג הסוכות אחרי פסח.

ועוד בתוה"ק (ויקרא כג, מ) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר, כפת תמרים, וענף עץ עבת וערבי נחל, ושמתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים וכו', כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, למען ידעו וכו', ואיתא מהאר"י הק' לקחת הד' מינים דייקא בסוכה, וצריך להבין הטעם.

והנראה לענ"ד לפרש על פי מה שאיתא בעבודת ישראל להמגיד הק' מקאזניץ זיע"א, לפרש המשנה במסכת אבות (פ"ג, ב) ר' חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאילמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו, ופירש שהכוונה שיש להתפלל שתהי' אימת המלכות מוטלת על עמו ולא שיעבדו להמלך באהבה לבד בלתי יראתו תמיד על פניהם, כי אז יעשו מה שלבם חפץ באומרם שהמלך אוהבם ולא יענשם, ויכנסו כולם אליו בלי שום יראה וישבו יחד אתו תמיד כולם ויתרשלו בשמירת מצות המלך ופקודתו, ע"כ הטוב לירא מאוד ג"כ מפני המלך וכשיש אהבה ויראה אז המלכות מתנהג כראוי, וזה הוי מתפלל בשלומה של מלכות היינו אהבה ויראה עכדה"ק.

והנה ידוע מסה"ק דימי הדין המה תשובה מיראה, וחג הסוכות הוא בבחינת תשובה מאהבה, ועי"ז הוה שלומה של מלכות, ואז הוה התשובה בשלימות, דע"י התשובה מאהבה נעשו מהזדונות זכיות ונעשו מכל העונות מצות, וידוע פירושם של הרה"ק מברדיטשוב והחתם סופר זיע"א עה"פ

ולקחתם לכם ביום הראשון, ופרך (תנחומא פר' אמר כ"ב) וכי ראשון הוא, אלא ראשון לחשבון עונות דכיון דע"י תשובה מאהבה נעשו העונות לזכיות א"כ מחשבין גם העונות דנעשו מהם מצות.

ואפשר דלהכי קרי חג הסוכות זמן האסיפה שמאסף כל העונות, ולהכי דווקא בפסולת גורן ויקב דהרי הפסולת נעשו מצות ומסכך בהם, ומיושב קושיית הטור דלהכי קבעו זמן חג הסוכות אחרי ימי הדין שהם תשובה מיראה בכדי שיהא שלומה של מלכות, ואלו ה' אחר הפסח ולא היו עובדים רק מאהבה בלתי יראתו היו מתרשלים בשמירת מצות המלך.

ואפשר דלהכי אין מסככין בדבר המקבל טומאה, דהנה הרמב"ם כתב (בהלכות תשובה, פרק ב, ב) שעיקר תשובה היא חרטה גמורה על החטא שעשה, וקבלה שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישיב עוד לזה החטא לעולם, ותשובה כזו מאהבה נעשו זכיות ויכולים לסכך בהם, אבל אם הם עוד ראויים לקבל טומאה, והיינו שהקב"ה אין יכול להעיד שלא ישוב עוד לזה החטא, א"כ התשובה אינה תשובה, וכ"ש שלא נעשו כזכיות שיוכל לסכך בהם.

ובזה אפשר להבין דבריו של הפני יהושע (סוכה י.) דהא דקדושה חל על נוי סוכה הוא רק כשסיככה כהלכתה, אבל אם תלה הנוי סוכה לפני שסיכך לא חל על ע"ז קדושה, כדאיתא בברייתא סיככה כהלכתה ועטרה וכו', ולפי דברינו רק כשסיככה כהלכתה שיכול להעיד עליו יודע תעלומות, אז חל הקדושה והבן, ולהכי אפשר להבין במה שנהג האר"י ז"ל לקחת את הד' מינים דייקא בסוכה, כי הרי בד' מינים יש בה מינים שיש בה טעם בלי ריח, היינו תורה בלי מצות, ומצות בלי תורה, וערבי נחל בלי תורה ובלי מצות, וע"י הסוכה שסיככה כהלכתה ויכול להעיד עליו יודע תעלומות א"כ נעשו הכל מצות.

והנה ידוע מהרה"ק הרבי ר' זושא זיע"א כשעשה תשובה היה בוכה בדמעות שליש ואומר להקב"ה שעשה עמו כ"כ הרבה טוב והוא חטא כנגדו, ואח"כ נתיישב ואמר שעושה תשובה ע"ז, ושוב החל להכות את ראשו על הקיר זושא זושא הרי אתמול ג"כ אמרת שאתה עושה תשובה, ושוב אמר אבל עכשיו באמת אני עושה תשובה ומקבל עלי שלא אחטא עוד, ושוב החל לבכות לפעמים שעות על גבי שעות, ואמרו צדיקים שהרבי ר' זושא לא היה פוסק מלבכות עד שקיבל עליו קבלה חדשה שעדיין עוד לא קיבל מקודם, ותשובה כזו הוא שיכול להעיד עליו יודע תעלומות שלא ישיב עוד לחטא,

ותשובה כזו העושה מאהבה נעשה כזכיות, ואפשר לסכך בזה הפסולת דכיון
דיעיד עליו יודע תעלומות, שוב לא יקבל טומאה.

ואפשר לומר דזה כוונת הפסוק חג הסוכות תעשה לך ודרשינן תעשה ולא מן
העשוי, היינו תקבל עליך תשובה חדשה כזו שעדיין לא קבלת עליך
לעולם כמו הרבי ר' זושא, וזה פי' **ולא מן העשוי** לא כזה תשובה שכבר קבלת
עליך, דצריך להיות תשובה כזו שיוכל להעיד עליך יודע תעלומות שלא תשיב
לזה החטא, דכתיב **באספך מגרנך ומיקבך** שאין מסכין בדבר המקבל טומאה
שאז הוא מן העשוי, ובתשובה כזו תוכל לסכך מהפסולת שבה, שהזדונות
יתהפכו לזכיות, ולהכי באספך מגרנך ומיקבך מהפסולת שבה.



דברי תורה בשוה"ט אושפיזא דאהרן

תשס"ה

בתוה"ק (ויקרא כג, מז) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ושמחתכם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים. ובמדרש (תנחומא אמור, כב) וכי ראשון הוא והלא ט"ו יום הוא ואת אמרת ביום הראשון, אלא ראשון הוא לחשבון עונות. וצ"ב.

ויבואר, בהקדם דברי הילקוט (פנחס, רמז תשפב) אמר רבי לוי, בכל חודש וחודש שבקיץ בקש הקדוש ברוך הוא ליתן לישראל מועד, בניסן נתן להם פסח, באייר נתן להם פסח קטן, בסיון נתן להם עצרת, בתמוז היה בדעתו ליתן להם מועד גדול ועשו העגל ובטל תמוז ואב ואלול, ובא תשרי ופרע להם ראש השנה ויום הכפורים והחג, אמר לו הקדוש ברוך הוא לאחרים הוא פורע ושלו אינו נוטל, תן לו יומו, ביום השמיני עצרת תהיה לכם (במדבר כט, לה).

וכבר הזכרנו, שעל פי מדרש זה תירצו בספרים (עיין גנזי יוסף, להרה"ק ר' יוסף מסטאנוב זי"ע, לסוכות) סתירת המקראות, שכתוב אחד אומר (שמות כג, טז) וחג האסיף בצאת השנה, הרי שחג הסוכות הוא בסוף השנה שעברה, וכתוב אחד אומר (שמות לד, כב) וחג האסיף תקופת השנה, ופירש רש"י בתחילת השנה הבאה, ולפי דברי הילקוט מבוארים הפסוקים להפליא, שבפרשת משפטים אשר נשנתה קודם חטא העגל כתוב 'בצאת השנה' כי מתחילה עלה במחשבה שיהיה בחודש אלול, אך אחר שחטאו ונדחה לחודש תשרי, נכתב בפרשת כי תשא 'תקופת השנה' שהוא תחילת השנה הבאה. ולפי זה אמרתי לפרש בדרך צחות, שלכן עושים הקפות ביום שמחת תורה, כי ביום זה פרע השי"ת את כל הקפותיו...

ולענינו, נמצא שבזכות האושפיזא קדישא אהרן כהנא, שעל ידו נסתבב מעשה העגל, כמו שכתוב (שמות לב, לה) ויגוף ה' את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן, זכינו לירח האיתנים, דתקיף במצוות.

ובטור (או"ח, תרכה) שואל, למה קבע לנו השי"ת את מצות סוכה בחודש תשרי, ולא בחודש ניסן אשר בו יצאנו ממצרים, ואז הקיפנו בענני כבוד, ותירוצו ידוע, שבימות הקיץ דרך כל אדם לעשות סוכה לצל ולא היה ניכר שעשייתנו לשם מצוה, לכן נצטוינו לעשותה בחודש תשרי שהוא זמן הגשמים, ודרך כל אדם לצאת מסוכתו ולישב בביתו, ואנחנו יוצאין מן הבית לישב בסוכה, ובזה נראה לכל שמצות המלך היא עלינו לעשותה.

ויש לומר עוד, דהנה פליגי תנאי (ראש השנה יא, א) אי בתשרי נברא העולם, או בניסן נברא העולם, וכתבו התוס' (ראש השנה כז, א, ד"ה כמאן) דאלו ואלו דברי אלקים חיים, אלא שבתשרי עלה במחשבה לבראות, ולא נברא עד ניסן, ואם כן מחלוקתם היא אי אזלינן בתר מעשה או בתר מחשבה, ואי נימא דאזלינן בתר מחשבה, אם כן גם יציאת מצרים עלתה במחשבה בתשרי, ואם כן שפיר יש לחוג את חג הסוכות בחודש תשרי, דבתר מחשבה אזלינן.

והנה אהרן הכהן לא חטא במעשה העגל אלא בבחינת המעשה, אך מחשבתו היתה תמה וברה להשי"ת, כמו שאמרו חז"ל (ויק"ר י, ג) שאמר אהרן מוטב יתלה הסירחון בי, ובזה ביאר רבינו בחיי (פר' שמיני), שלכן נצטוו אהרן להביא עגל לחטאת, ובני ישראל נצטוו להביא עגל לעולה, כי אהרן חטא רק במעשה, ולכן הביא עגל לחטאת, כי החטאת באה על החטא במעשה, אבל ישראל שחטאו גם במחשבה, הוצרכו להביא עגל לעולה, כי העולה מכפרת על הרהור הלב (ירושלמי שבועות א, 1).

ואיתא מהרה"ק מלובלין זי"ע לבאר הפסוק (יהושע כד, ג) ואקח את אביכם מעבר הנהר, על פי מה שאמרו חז"ל (יומא פו, ב) תשובה מאהבה זדונות נעשים לזכויות, והנה כל עבירה מצורף אליה גם מחשבה אשר לא כדת היתה, וגם מחשבות אלו נהפכות לזכויות, וזהו שרמז הכתוב 'ואקח את אביכם' שהשי"ת יקח את הרצונות, 'מעבר' שהיו עבירות, 'הנהר' שהשי"ת יהפכם לזכויות עד שיאירו.

מעשה נבא לחבר את האהל, דהנה באהרן הוכח דאזלינן בתר מחשבה, שהרי לא יחשוב ה' לו עון, ולכן שפיר עושים את חג הסוכות בחודש תשרי, שאז הוא בבחינת המחשבה, ואם אזלינן בתר מחשבה, אזי כשיהפוך ה' עונותינו ופשעינו לזכות, גם המחשבות אשר היו שלא כהוגן מתהפכים לזכויות, ולכן

הוא ראשון לחשובו"ן עונות, לשון מחשבה, שביום זה גם המחשבות מקבלות תיקון ועלייה. והבן.

הנה ראינו את גודל מעלת האושפיזא קדישא, שהשליך נפשו למען כלל ישראל, באמרו מוטב שיתלה הסירחון בי, ואף שנוגע לעבודה זרה, שלדעה אחת אמרו (יומא פו, א, בעין יעקב) שובה ישראל עד ה' אלהיך (הושע יד, ב), ולא עד בכלל.

וכך היתה מדת הצדיקים להפקיר אף את העולם הבא שלהם בעבור כלל ישראל, וכנשר יעיר קנו לומר מוטב יפגע החץ בי, וכמעשה שהיה אצל הרה"ק הרבי ר' ברוכל ממעזיבז זי"ע, שהכלים אדם אחד ברבים, והיה שם איזה תלמיד חכם שהרהר אחר רבו, שהלא אמרו חז"ל (בבא מציעא נט, א) נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חבריו ברבים, והרה"ק תפס את מחשבתו, ואמר מה אומר שם הלמדן, וכי אינו שווה לרדת לשאול תחתיה, ובלבד שאעשה טובה ליהודי, כי ראה ששורים עליו דינים, ועל ידי הבזיונות המתיקם, וזה היה כבחינתו של אהרן הכהן

יעזור השי"ת שנהיה תמיד בשמחה, ונזכה לכל מיני השפעות טובות, ויקויים בנו חג האסיף, באספכם את תבואת הארץ, וממעייני הישועה נשאבה שפע גדול שימשך לכל השנה, ונזכה לגאולה השלימה, בב"א.



דברי תורה בשוה"ט אושפיזא דיוסף

תשס"ה

בתוה"ק (ויקרא כג, מז) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וכפת תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים. ובמדרש (תנחומא אמור, כב) וכי ראשון הוא והלא ט"ו יום הוא ואת אמרת ביום הראשון, אלא ראשון הוא לחשבון עונות. וצ"ב.

ויבואר, בהקדם דברי הילקוט (פנחס, רמז תשפב) אמר רבי לוי, בכל חודש וחודש שבקיץ בקש הקדוש ברוך הוא ליתן לישראל מועד, בניסן נתן להם פסח, באייר נתן להם פסח קטן, בסיון נתן להם עצרת, בתמוז היה בדעתו ליתן להם מועד גדול ועשו העגל ובטל תמוז ואב ואלול, ובא תשרי ופרע להם ראש השנה ויום הכפורים והחג, אמר לו הקדוש ברוך הוא לאחרים הוא פורע ושלו אינו נוטל, תן לו יומו, ביום השמיני עצרת תהיה לכם (במדבר כט, לה).

וכבר הזכרנו, שעל פי מדרש זה תירצו בספרים (עיין גנזי יוסף, להרה"ק ר' יוסף מסטאנוב זי"ע, לסוכות) סתירת המקראות, שכתוב אחד אומר (שמות כג, טז) וחג האסיף בצאת השנה, הרי שחג הסוכות הוא בסוף השנה שעברה, וכתוב אחד אומר (שמות לד, כב) וחג האסיף תקופת השנה, ופירש רש"י בתחילת השנה הבאה, ולפי דברי הילקוט מבוארים הפסוקים להפליא, שבפרשת משפטים אשר נשנתה קודם חטא העגל כתוב 'בצאת השנה' כי מתחילה עלה במחשבה שיהיה בחודש אלול, אך אחר שחטאו ונדחה לחודש תשרי, נכתב בפרשת כי תשא 'תקופת השנה' שהוא תחילת השנה הבאה.

ולכשנתבונן בדבר, אם בני ישראל לא היו חוטאים, לא היו ימי ראש השנה ויום כיפור ימי תשובה וסליחה, שהרי בעמדם אצל הר סיני פסקה זוהמתם, כמאמר חז"ל (שבת קמז, ב) בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, וישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, אך כיון שחטאו בעגל חזרו ונזדהמו (עיין אור החיים שמות לב, יט; אלשיך, שמות לג, ד"ה וישמע העם), ולכן עלולים

אנו לחטא, וצריכים אנו לימי רחמים ורצון לסלוח על כל עוונותינו, אבל אם לא היינו חוטאים, לא היינו זקוקים לימי כפרה, והיה יום כיפור כחג שבועות וכשאר המועדים.

ועל דרך מה שפירשו בסיפרן של צדיקים מאמר המגיד אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, ולכאורה תמוה, מה תועלת יש בהתקרבות לפני הר סיני ללא קבלת התורה, אלא התורה היא תבלין ליצר הרע (קידושין ל, ב), וכשקרבו לפני הר סיני ופסקה זוהמתינו, שוב היה לנו חירות מיצר הרע (עירובין נד, א), ולא היינו צריכים לתורה.

ובזה יאירו דברי חז"ל (עבודה זרה ד, ב) לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה אלא להורות תשובה, שעל ידי זה נעשו ימי ראש השנה ויום כיפור ימי תשובה. אמנם יש לעיין בזה, דלכאורה אם לא גלגלו משמים זה המעשה, לא היתה חוזרת הזוהמא, ולא היו נצרכים לתשובה. וצ"ע.

אך יש לבאר, למה הוזקקו בני ישראל לחטא כבד כל כך כדי להורות תשובה, ומה היה חסר אם היו נכשלים בחטא קל, וכדרך שביאר הרה"ק ר' אלעזר ניסן זי"ע אבי הייטב לב זי"ע (מובא בייטב לב פר' וישב) מאמר יוסף הצדיק לאשת פוטיפר (בראשית לט, ט) ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלהים, והוא מוקשה, וכי אם היה זה רעה קטנה היה נשמע לה, אלא שהיא באה לפתותו שיחטא, כדי שאחר כך יעשה תשובה, ואז יזכה לעמוד במקום שאף צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד (ברכות לד, ב), אך על זה ענה יוסף, ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת, אם רצוני להיות במדרגת בעל תשובה, למה אעבור על חטא גדול כל כך, והלא די לי בחטא קל, ומלבד זאת והרי 'וחטאתי לאלהים', שיש לי כבר די ממה שחטאתי בעבר, ואיני צריך לתור אחר חטאים חדשים. עכ"ד. ואף כאן יש לשאול כזאת, למה הוצרכו לחטא גדול וחמור כזה.

ובפשטות יש לומר, שרצה השי"ת להורות שמועיל תשובה אף על החטא הגדול ביותר, וכאומרו (הושע יד, ב) שובה ישראל עד ה' אלהיך, שאף בחטא הנוגע לה' אלהיך מועיל תשובה.

ויש לומר עוד, דהנה אמרו חז"ל (יומא פו, ב) תשובה מאהבה זדונות נעשות לו כזכויות, ומעודי הסתפקתי, האם נחשב לו כמצוה בעלמא, או שלפי חומר העבירה כך מתהפך למצוה, עבירה קלה נעשית מצוה קלה, ועבירה

חמורה נעשית מצוה חמורה, ומי שחילל את השבת, הרי בשוב צדיק מרשעתו בתשובה מאהבה, ישוב העון להיות כדרגת השומר שבת שאפילו עבד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו (שבת קיח, ב), ואם כן הוא, יש לומר שלזה נתגלגל להם חטא חמור כזה, כדי להורות תשובה, וכשישובו בתשובה מאהבה יתהפך למצוה גדולה ועצומה מאד.

ובזה נבוא לבאר המדרש, דכשבאים ימי הסוכות ונכנסים אנו לצל הסוכה, ושבבים אנו להשי"ת בתשובה מאהבה, נתברר למפרע שכל הסיבה שנתן לנו השי"ת את יום ראש השנה, לא היה אלא כדי שנזכה בתשובתנו מאהבה להפוך את כל חטאינו לזכות, ונתברר ש'ראשון', היינו ראש השנה שהוא היום הראשון לחודש, הוא 'לחשבון עוונות', כדי לחשב עם כל העוונות ולהפכם לזכות, וכמו שבמצרים היתה הגאולה מאורתא, ויצאו רק למחר (ברכות ט, א), כן יום ראש השנה הוא אתחלתא דגאולה, להפוך כל חטאינו לזכות, ובו יצא יוסף מבית האסורים (ראש השנה י, ב).

וכענין זה שמעתי לבאר הפסוק (תהלים קה, א) הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו, ויש לבאר מהו עלילותיו. והביאור בזה, דידוע גודל ההשגחה הפרטית שמשגיח השי"ת על כל פרט ופרט בבריאה, וכדאיתא מהבעש"ט זי"ע שאף קש הנופל מעגלה, יש השגחה פרטית היכן יפול ולאיזה צד, וכמעשה שהיה אצל אחד מהקדושים אשר בארץ, שהיה תלמידו מפקפק מעט בענין זה, ואמר לו רבו למחר תראה הדבר בעיניך, ולמחרת יצא לפנות בוקר לטבול בנהר, ובהיות השלג על פני ארץ מעדו קרסוליו, וכמעט שלא היתה לו תקומה, לולא איזה דבר שעצר את נפילתו. לאחר שחרית אמר לו רבו שיצא לראות מה הדבר שהצילו, וראה שהיה שם איזה דבר מאוס שנפל והתקשה בקור, והוא היה סיבה מאת ה' להצילו.

וכן היה במצרים, שכל גאולת מצרים נסתבבה על ידי זבוב שנפל לכוס פרעה, וכתוצאה מכך הושם שר המשקים בבית הסוהר, ומשם נתגלגל המעשה עד סופו, ואלו הם עלילותיו של השי"ת, והרואה רק פרט זה אין רואה בכך שום דבר בעל חשיבות, אבל באמת הוא נורא עלילה, ולאחר זמן נתבאר שהכל היה בחשבון ובכוונת מכוון.

וכן הדבר, בבואנו לחוג את חג הסוכות, מתברר לנו שלא קבלנו את ימי הדין אלא להורות תשובה, כדי להפוך כל חטאינו לזכות, וה' חפץ למען צדקנו, ונתבאר שהיום הראשון בחודש, הוא היה למטרת 'חשבון עוונות'.

אכן, אף שמאמינים אנו בכל לב, שכל פעולות השי"ת הם לטובה, והכל רק חסד אל כל היום, אך מבקשים אנו (תהלים פה, ח) הראנו ה' חסדך, שגם אנכי ובני ביתי הקטנים עם הגדולים נראה החסדים בעין, ויעזור השי"ת שזכות האושפיזא קדישא, שעליו נאמר (בראשית מב, ו) יוסף הוא המשביר, שהשפיע שפע חיים ברכה ופרנסה לכל מצרים אף שלא היו ראויים, כן יגן עלינו שיתקיים בנו עניין 'חג האסיף', שנזכה לאסוף השפעות טובות בין ברוחניות בין בגשמיות, ונראה את חסדי ה' בעיני בשר, ובקרב נזכה ללכת לקראת משיח צדקנו, במהרה בימינו אמן.



דברי תורה בשוה"ט אושפיזא דדוד

תשס"ד

בתוה"ק (ויקרא כג, מב) בסוכות תשבו שבעת ימים, כל האזרח בישראל ישבו בסוכות. יש לדייק מהו כפל הלשון שאמר בסוכות תשבו, וחזר לומר ישבו בסוכות.

איתא בזוהר (אמור קד, א), שבשעה שנכנס האושפיזא קדישא אל הסוכה, מאציל הוא את ברכתו ואומר (ישעיה נד, יז) כל כלי יוצר עליך לא יוצלח, ויש לבאר למה אומר דייקא ברכה זו.

מרגלא בפומיה דכ"ק מרן אדמו"ח זי"ע לומר ביום זה, בשם זקינו מרנא הדברי חיים זי"ע, שג' פירושים יש ל'הושענא רבה', ישועה גדולה, ישועה לגדול, שהגדול יושיע, והנה, מה שאנו מבקשים שהגדול יושיע מובן, וכן מה שאנו מתפללים לישועה גדולה, אך מהו זה שאנו מבקשים שיהא ישועה לגדול, ובפשטות הוא על דרך שנאמר (תהלים סח, לד) תנו עוז לאלקים, גם יש לומר שזהו כדרך שאנו מתפללים שיתגדל ויתקדש שמיא רבא, וביום זה באמת רבו התפילות על ענין הגאולה, כפי שמכריזים בעת ההושענות קול מבשר וגו'.

ויתבאר עוד, בהקדם ד"ק של הישמח משה (סוף פר' אמור) אשר כתב בשם ספר קהלת משה בשם הגאון מו"ה זלמן מאוסטרא, לבאר המדרש פליאה לא נתקרה דעתו של איוב ביסורים ער שראה בסכת בסכת בסכות ג' פעמים, עפ"י מה דאיתא בגמרא (ב"ק יז, ב) תרנגול שהיה מפריח ושיבר כלים ברוח שבכנפיו, סומכוס אומר משלם נזק שלם, וחכמים אומרים חצי נזק, ומסיק בשלמא סומכוס סבר כחו כגופו דמי, וזהו רגל מועדין מתחילתן ומשלם נזק שלם, אלא רבנן מאי טעמייהו, אי כחו כגופו דמי כולו נזק בעי לשלומי, ואי לאו כגופו לאו כלום הוא, ומסיק לעולם כחו כגופו דמי, ובדין הוא

דבעי לשלם נזק שלם, אלא דצרוורות היא ורחמנא אמר צרוורות הלכה למשה מסיני הוא וחצי נזק.

והקשה האשר"י ז"ל למה לא אמרה הגמרא לעולם כחו לאו כגופו דמי, והא דמשלם חצי נזק משום דצרוורות הלכה למשה מסיני, והלכה למשה מסיני חצי נזק, ותיירץ, דזה ידוע דכל הלכה למשה מסיני הוא לגרע, היינו לקולא, נמצא אי אמרינן כחו כגופו דמי וצריך לשלם נזק שלם, בא הלכתא לגרע ולקולא על חצי נזק, אבל אי אמרינן כחו לאו כגופו דמי ופטור לגמרי נמצא יבא הלכתא להוסיף. אבל מנא ליה זה דהלכתא בא לגרע, מן בסכת בסכת שנים כהלכתן והג' אפילו טפח, ומסיק שם בגמרא דכולי עלמא הלכתא לגרע.

והנה ידוע דבנים נקראו כחו באי כחו, ואיתא בזוהר דאיוב נלקה על שלא מיחה בבניו שעשו משתה, והנה איוב סבר היה שכחו לאו כגופו, והיה מבעט ביסורים כי למה ילקה בשביל בניו, עד שראה בסכת בסכת בסכות, דמשם מוכח דכחו כגופו דמי, נתקרה דעתו. ודוק. עכ"ד.

והנה הענין דהלכתא ודאי לקולא אתי, הוא עפ"י המבואר בכתבי האר"י זצוק"ל, דתורה שבכתב הוא דין, ושבעל פה הוא רחמים, ולכן כפי הכתוב הוי חומרא, והוא כפי שורת הדין הגמור, אבל תורה שבעל פה מצד רחמים. וק"ל.

ומאריך שם הישמח משה בדברי כיבושין, וישא משלו למלך ששם חוק בכמה וכמה דברים שהעושה כך נתחייב כן וכן, והעושה כך נתחייב כך וכן, וכן ענינים הרבה כזה, ודת המלך לבל ישא פני גבר יהיה מי שיהיה, והנה לאחר זמן באו עדים והעידו על בניו של המלך כי עברו על אלה הפקודים זה בכה וזה בכה, וכאשר נחתך הדין עליהם כפי משפטו אשר חרץ, כי כתב אשר נכתב ונחתם בטבעת המלך אין להשיב, אז התחיל צועק ובוכה, ואמרו לו אדונינו המלך למה זה אתה צועק ובוכה, הלא כן משפטיך אתה חרצת, והשיב איך לא אבכה, הלא כל מה שיעשה לאחד מבני הוי כאילו נעשה בי בעצמי ואיך אתאפק, והנה אחר דבריו של המלך, מי יעזי מצחו לשלוח ידו לנגד אחד מבניו, הלא הוי בודאי כאלו הרים ידו בהמלך עצמו, ע"כ המשל.

והנמשל מובן, דבין כך ובין כך קרוים בנים (קידושין לו, א), ועמו אנכי בצרה כתיב (תהלים צא, טו), וכל הנוגע ביהודי כאילו נוגע בבבת עינו (זכריה ב,

יב) כביכול, והנה ישראל נקראו בנים וכוחו, כמבואר בפסוק (בראשית ב, ז) ויפח באפיו, כביכול כל הנופח מעצמותו הוא נופח, וכמו שהבן נמשך ממנוח האב, ככה ישראל נמשכו כביכול ממנוח מחכמה עילאה, על כן הראה במצות יום טוב זה דהלכתא לאקולי אתא. וממילא מוכח דכחו כגופו, ואם כן מי זה אשר ירים יד במלך כביכול, ח"ו, והבן. עכ"ד. ובזה יובן ענין יום זה הושענא רבה, שהוא מדברי קבלה, ואין לזה רמז בתורה שבכתב, ודברי חכמים לאקולי אתו.

ואיתא בספרים (קול אליהו החדש, דברי אליהו) לפרש הפסוק (תהלים קיט, קסא) שרים רדפוני חנם ומדברך פחד ליבי, שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, דהנה היו מי שרננו על דוד המלך שהוא פסול לבוא בקהל, מאחר שהוא מזרע רות המואביה והתורה אמרה (דברים כג, ז) לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה', אמנם מכח דרשת חז"ל שדרשו (יבמות טז, ב) עמוני ולא עמונית הותר לבוא בקהל, וזהו שאמר הכתוב 'ומדברך' פחד ליבי, דיבור לשון קשה, שמדברי התורה שבכתב שהוא בחינת דין פחד ליבי, אך שש אנכי על 'אמרתך' שהוא תורה שבעל פה, אמירה רכה, דלאקולי אתו, עמוני ולא עמונית, שבזה הותר לבוא בקהל.

וענין זה שדברי חכמים לאקולי אתו, נלמד מג' פעמים בסוכות, דאתא הלכתא לגרע, שדי בג' דפנות, ולזה כשנכנס האושפיזא קדישא אל הסוכה אשר כולה הוראה על רוח של הנחה ורחמים, נענה ואומר כל כלי יוצר עליך לא יצלח, שלא יצליחו לפוסלו מלבוא בקהל, כיון שבתורה שבעל פה מבואר עמוני ולא עמונית.

ובזה מבואר שהושענא רבה הוא ישועה לגדול, כי מלך במשפט יעמיד ארץ, ובראש השנה נגזר על האדם מה יהא בסופו, ודבר המלך אין להשיב, אבל הקב"ה יושב ומצטער ואומר קלני מראשי קלני מזרועי, נמצא שהשי"ת צריך ישועה גדולה, לבל יוכלו להוציא את הגזירות הרעות אל הפועל, ח"ו, ובהגיע יום זה שהוא כולו מדרבנן, ולאקולי אתו, נעשה ישועה לגדול.

ירחם השי"ת, ובזכות האושפיזא קדישא דוד מלכא משיחא, נזכה בקרוב שיתקיימו דברי חז"ל שביום זה יהא מלחמת גוג ומגוג, וכבר יקויים בנו קול מבשר מבשר ואומר, ונזכה לראות בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

דברי תורה בנעילת חג הסוכות

תש"ע

בתוה"ק ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו (במדבר כ"ט, ל"ה). וחז"ל אמרו (סוכה מז.) שמיני רגל בפני עצמו הוא, ובפוסקים דנו אי מיקרי חג או אינו חג אלא עצור ממלאכה, וכדכתב הרמ"א (בסי' תרס"ח סע' א') שאין אומרים חג בשמיני דלא מצינו בשום מקום שבקרא חג. ולפי זה יש לבאר מנהגינו לומר יום שמיני עצרת החג הזה, דממה נפשך אי הוי חג נימא כשאר ימים טובים שמזכירים חג קודם כגון חג המצות חג השבועות וחג הסוכות, ואי לא הוי חג למה אומרים שמיני עצרת החג הזה, לא נזכיר כלל חג, וכדברי הרמ"א.

והנראה לבאר כלליות הענין של שמיני עצרת, ובהקדם מה שהביא בספה"ק אור לשמים (בפ' נצבים) מה ששמע מהרה"ק הרבי מלובלין זי"ע בשם רבו הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע לבאר הכתוב (דברים ל"ג) ושב ה' אלוקיך את שבותך ורחמך, דהנה בדורינו כולם נקראים בעלי תשובה, שאין אחד שיכול לומר על עצמו שאינו בעל תשובה, והשי"ת ברוב רחמיו מקבל אותנו בתשובה, אבל לאדם הוא מר בתחלת התשובה כי מתחלת עם יראה, ומה גם שאינו יודע אם נמחל לו, ואינו בטוח שיוכל להתאפק מלחטוא עוד, ואין ביכלתו לשמוח, ולזה נותן השי"ת ברכה מיוחדת ושב ה' אלוקיך את שבותך ורחמך שיהפוך השי"ת את התשובה שלך שתהיה באהבה ובשמחה, שנרגיש בטוב ונהיה בשמחה, עכתדה"ק.

וכדמות ראייה לדברי קדשו של הרבי ר' אלימלך, יש להביא דהנה ענינה של שמחה בשמיני עצרת למדו חז"ל (סוכה מח.) מהפסוק והיית אך שמח לרבות ליל אחרון של חג לשמחה, וידוע קושיית החתם סופר דאך מיעוט הוא ואיך ילפינו מזה לרבות ליל אחרון של חג לשמחה, (ושמעתי פעם לתרץ בדרך צחות דלכן מזמרים והיית אך שמח, דהוי מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות).

אך ברש"י (דברים ט"ז, ט"ו) עה"פ והיית אך שמח כתב דלפי פשוטו אין זה לשון צווי אלא לשון הבטחה.

והיינו דהאדם נכנס להימים הקדושים בשבירת הלב ובנמיכת רוח, וכבר מער"ח אלול מתחנן ביו"כ קטן אין לי פתחון פה להתוודות לפניך בושתי וגם נכלמתי כגנב הנמצא במחתרת, וגם בימי הסליחות אינו מוצא מנוח לנפשו שהרי כמה ימים השכים קום לסליחות וכמה ימים לא עלה בידו ומתמלא בושא וכלימה, וכן עוברים ראש השנה ויום הכיפורים ומגיע חג הסוכות ועדיין אין נפשו שלווה עליו כי מי יודע אם זכה בדין, ולזה בא הבטחת הקב"ה והיית אך שמח, וכדברי הרבי ר' אלימלך עה"פ ושב ה' אלוקיך את שבותך ורחמך שהוא הבטחה מאת הקב"ה שיהי' באהבה ובשמחה.

וזהו עיקר היו"ט של שמיני עצרת שהקב"ה נותן בלבבו שנוכל לשמוח, ולפי"ז יתיישב למה אומרים שמיני עצרת החג הזה בשונה משאר מועדים, דהנה בחג המצות מוזכר בקרא החג על שם המצות וכן בשאר ימים טובים בקרא החג על שם המאורע, ובשביל זה נצטוונו לעשות חג, אבל בשמיני עצרת לא נצטוונו לעשות חג, רק הקב"ה מבטיח לנו והיית אך שמח, ולכן רק לאחר שעובר היו"ט ורואים שאכן רקדנו ושמחנו בטוב לב, או אז הוי חג שנתקיים בנו הבטחת השי"ת והיית אך שמח.

והנה ברש"י על הפסוק ביום השמיני עצרת תהיה לכם, כתב לפי שכל ימות הרגל הקריבו כנגד ע' אומות וכשבאין ללכת אמר להם המקום בבקשה מכם עשו לי סעודה קטנה כדי שאהנה מכם, ולדברינו יבואר שחיבה יתירה נודעת לנו שאחר שבכל הימים נוראים בושנו להרים ראש, עכשיו קרבנו המקום ומתגעגע אלינו ומרוב אהבתו אלינו ואינו רוצה ליפרד מאתנו ומבקש שנישאר עוד יום ועשו לי סעודה קטנה כדי שנוכל לשמוח באהבה כלולה.

ולפי"ז קשה ביותר קושיית הבני יששכר (חודש תשרי מאמר י"ג אות א') דאדרבה כיון שהוא אוהבו אצלו מהראוי להגדיל ולהאריך עמו בסעודה יותר ויותר, וע"ז מתרץ הבני יששכר דבשמיני עצרת רצון הקב"ה אחת הוא להיות קרוב לישראל, וזה יהיה שמחה היחידית, ובאם תהיה השמחה על ידי סעודה גדולה ומעדני מלכים הרי יתערב שמחה זרה עם שמחתנו בהקב"ה, לכן אמר הקב"ה עשו לי סעודה קטנה כדי שלא יתערב זר בשמחתנו, והרה"ק מקאמאנא זי"ע (בפר' שמיני עה"פ [ויקרא י, י] ולהבדיל בין הקודש ובין החול) מתבטא

בחריפות נגד אלו ששותים לפני ההקפות ומביא שאצל רבו הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע היה אסור לשתות כלום קודם ההקפות, כדי שלא יתערב זר בשמחתינו.

מזה נראה גודל קדושת היום שאין ליו"ט זה שום שייכות לגשמיות, וכאשר ראו אצל צדיקים עבודה מיוחדת בריקודים משך כל היום, ובמשנה ברורה (בסי' תרס"ט ס"ק י"א) הביא שהעידו על האר"י ז"ל שאמר שהמעלה העליונה שהשיג באה לו ע"י שהיה משמח בכל עוז בשמחה של מצוה, הרי לבו גודל מעלת היום שהאר"י הק' לא זכה למדריגותיו ע"י עבודתו בר"ה ויום הכיפורים, כי אם ע"י עבודתו בהקפות, וביום נשגב כזה אין מתעסקים בצרכי הגוף, ועל אף דאיתא בזוה"ק (ח"ג דף לב.) דבשמיני עצרת אומר הקב"ה שאל מאי דבעי ואתן לך, לא שיבקש כל אחד על צרכיו אלא שכל אחד יבקש על אחרים, ולבקש לצרכי אחרים זהו מצרכי רוחניות, ובייטב פנים (שמיני עצרת אות ז') מבאר בזה **ביום השמיני עצרת תהיה לכם** שיהיה עצור מבחינת לכם.

והנה בארץ צבי להגה"ק מקאזיגלוב זי"ע (בפ' נח) הביא הקושיא שהקשו החתם סופר ועוד למה בז' אדר יום מיתת משה רבינו נקבע לתענית צדיקים, ול"ג בעומר נקבע להילולא ויום שמחה, ומסיק דעל כרחק דאין להקשות כן שהרי בשמחת תורה קוראים בתורה מיתת משה והקריאה מעורר הזמן, ורואים בפיוטים איך שמתארים מיתת משה רבינו כיצד נצטער משה רבינו וצעק וי וי, ויכולים להרגיש ממש כאילו קורה עכשיו, ועם כל זה שמחים עם משה רבינו בשמחת תורה.

ולפני דבריו דבשמחת תורה שמחים עם משה רבינו, עולים בקנה אחד עם דברינו הנ"ל דבשמחת תורה אין לדאוג על צרכי עצמו כי אם על צרכי אחרים, דהרי זה היה מדתו של משה רבינו שלא דאג לעצמו כלום כי אם לצרכי כלל ישראל, ואמר מחני בא ומוכן היה למסור נפשו בשביל טובת כלל ישראל.

בזה נראה לנעץ סוף התורה לתחילתה, דהנה התוה"ק מסתיימת אשר עשה משה לעיני כל ישראל, וברש"י (ד"ה לעיני כל ישראל) שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם, והקושיא מפורסמת למה מסיימת התורה בענין זה של שבירת הלוחות, וביותר לפי מה דאיתא בספר לקט יוסף (ערך משה אות ל"ד) שמשה רבינו נענש על ששבר הלוחות ולכך לא נכנס לארץ ישראל, והנה השבוע היה אצלי רב אחד ואמר לי בשם הרה"ק מווארקא זי"ע בהא דאומרים בתפלת

גשם זכור משוי בתיבת גומא מן המים וכו' על הסלע הך ויצאו מים בצדקו חון חשרת מים, דלכאורה איך מבקשים בזכות מעשה שנחשב לחטא למשה רבינו וכדכתיב (במדבר כ, יב) יען לא האמנתם בי להקדישנו לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם, ומבאר הרה"ק מווארקא דהרי אילו היה משה נכנס לארץ ובונה הביהמ"ק לא היה הביהמ"ק חרב, ובהכרח ישראל בעצמם יענשו שהקב"ה לא היה שופך חמתו על עצים ואבנים, ולכן לטובת כלל ישראל הכה משה רבינו הסלע, בכדי שלא יכנס לארץ ישראל, ולכן מבקשים בזכות זה שעל הסלע הך ויצאו מים בצדקו חון חשרת מים, דזכות גדולה הוא שמסר נפשו בשביל כלל ישראל.

ולפי זה יובן מה שהתוה"ק מסיימת בשבירת הלוחות שהרי הבאנו לעיל דעל זה נענש משה ולא נכנס לארץ, וזכות גדול הוא למשה שמסר נפשו בשביל ישראל ושבר הלוחות, ולזה מתחלת התוה"ק בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, וברש"י בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית, וי"ל דקאי על משה רבינו דהתורה נקראת על שמו וכמאמר הכתוב (מלאכי, ג, כב) זכרו תורת משה עבדי (שבת ק"ט), והא דשבר משה הלוחות לא נחשב לחטא אלא אדרבה למצוה גדולה יחשב, והטעם שכל מה שעשה משה לא עשה אלא בשביל ישראל שנקראו ראשית, ומסר נפשו למענם ואמר (שמות לב, לב) ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת.

ורגיל אני לחזור על דברי הנועם אלימלך (בפרשת וירא עה"פ ויען אברהם) שמבאר שבחינה זו היה אצל אברהם אבינו שלאחר שמל עצמו זכה למדריגות הכי גדולים שבן אדם יכול להשיג, וזכה להתגלות השכינה, ועם כל זה וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו היינו שהוא צריך להשפיע בבי חיי ומזוני מיד פירש וירץ לקראתם, שעל אף דביקותו בהשי"ת ירד ממדרגותיו כדי להשפיע להעולם. ומכבר אמרתי לבאר דברי קדשו שאלו השלשה אנשים היו מכוונים כנגד בני חיי מזוני שהרי מלאך אחד בא לבשר את שרה, והוא כנגד בני, ומלאך אחד לרפאות את אברהם, והוא כנגד חיי, ומכיון שנדמו לו כסוחרים, הרי לנו רמז למזוני, וזה היה גם אצל משה רבינו שהיה מוכן לאבד כל מדריגותיו ואמר מחני בא מספרך כדי לעשות טובה לכלל ישראל, ולכן בשמחת תורה שאנו שמחים עם משה רבינו וכדברי הארץ צבי הנ"ל, אין דואגים כלום לצרכי עצמינו רק מבקשים לצרכי אחרים.

הנה הולכים אנו מהחג הקדוש הזה עם השפעות טובות, ואיתא מהגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע לבאר טעם הדבר שעושים הקפות ב' פעמים בלילה וביום, ובאמת האר"י הק' היה עושה הקפות רק בלילה, ויש לומר בטעם מנהג האר"י שהרי חיוב שמחה בשמיני עצרת למדו חז"ל מוהיית אך שמח לרבות ליל אחרון של חג לשמחה, ועל אף שלילה היא בכלל יום אבל יום אינו בכלל לילה ולכן לא עשה האר"י הק' הקפות רק בלילה. ובשמחת תורה רבו כמו רבו מנהגי ישראל יותר מדברים אחרים, שיש נוהגים לערוך הקפות בין בשמיני עצרת ובין בשמחת תורה בלילה וביום, ויש שבשמ"ע אין עושים הקפות אלא בלילה, ומנהג הבני יששכר היה לערוך ההקפות לאחר מוסף, ויש שאין עושים הקפות כלל בשמ"ע, ויש שאין עושין רק ג' הקפות.

וכן רבו המנהגים אודות קריאת התורה בליל שמחת תורה שבצאנו לא נהגו כן, אך בעיר צאנו כן נהגו מנהג זה כנדפס בהקפות נוסח צאנו, ואני כשלעצמי נהגתי לקרוא עוד כשכ"ק מרן אדמו"ר זי"ע היה כאן, ופעם סיפר אחד בפני כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע שאני עשיתי מנין לקריאת התורה בליל שמחת תורה, ושאל אותי כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע אם כבר קראת מזה קראת שהרי יש כמה מנהגים מזה לקרוא, אם כמנהגינו פרשת וזאת הברכה או פרשת נדרים ונדבות או הפרשה שאמר יצחק ליעקב האתה זה בני עשיו (בראשית כ"ז, כ"א).

ולפי רבות המנהגים שהם משונים כ"כ אחד מחבירו היה יתכן שיתרבו המחלוקת עד שיהיה פרץ וצווחה וקטטה ברחובות העיר, אמנם עינינו תחזינה אשר לא כן אלא ישראל קדושים נתקיים בהם הפסוק (דברים ל"ג, ה') ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל, כולם באהבה ואחוה וריעות הגדולים עם הקטנים.

ושמחת התורה בשמיני עצרת מיועדת לכל אדם מישראל באשר הוא, דהנה אם אנו שמחים אכן עם התורה"ק היה צריך להיות הביהמ"ד משך כל השנה מלא עם לומדי תורה, ומן הדין היה שרק התלמידי חכמים שתורתם אומנתם ישמחו בסיום התורה, אך באמת יש שני חתנים חתן תורה וחתן בראשית, שמלבד שאנו שמחים על סיום התורה עושים שמחה מיוחדת על זה שמתחילים התורה, וזהו שמחת כל ישראל שהרי כל אחד יכול להתחיל ללמוד תורה.

וכבר מלתי אמורה בזה ליתן טעם לשבח על מנהג ישראל לעשות הגבה הפוכה בשמחת תורה, דהנה הספר תורה שקראו בו וזאת הברכה קל

להגביה שהרי צד המלא הוא בימין שהוא היד החזקה באדם, ולזה עושים הגבה הפוכה כדי שיהיה קשה להגביה כשצד המלא הוא בשמאל לרמז שעדיין לא סיימנו התורה ועול התורה עדיין על צאוורינו שנהיה עמלים בתורה, ומאיך הספר תורה שהתחילו לקרוא בראשית קשה מאוד להגביה שהצד המלא הוא בשמאל, ולכן עושים הגבה הפוכה כדי שיהיה קל להגביה, לרמז לאלו שמקבלים על עצמם להתחיל את התורה, שהתורה אינו כה קשה וכל אחד ביכלתו להתחיל ללמוד התורה, ולהשיג דברי תורה ע"י שנקבל שלא ימוש התורה הזה מפינו.

ומזה יתחזק כל אחד לקבל על עצמו עול תורה, בפרט שמתחילים עכשיו זמן חדש ויש בחורים שנוסעים ללמוד בישיבה גדולה, וכן בכולל מתחילים זמן חדש, מוטל על כל אחד לדעת שכל אחד יכול להשיג התורה"ק, ובפרט הבחורים הנכנסים לישיבה גדולה שיכולים להתחיל תקופה חדשה בחייהם, והרבה נוסעים ללמוד למרחקים ויכולים ללמוד ביתר שאת, שהרי בקאצק אמרו ו'הם' לא ידעו דרכי, דבבית נטרדים הרבה מעבודת ה', ולכן כולנו שמחים עם התורה"ק שאנו מקבלים על עצמינו להתחיל מחדש כקטן בן ג', ולהתמיד בתורה כל היום.

ירחם השי"ת שיתקיים בנו ביום השמיני עצרת תהיה לכם, וכפי מה שפי' בבאר משה (לבן המגיד מקאזניץ) עפ"י מה דהוי עובדא אצל הבעש"ט שהיה עצירת גשמים ונתאספו כל העם לביהמ"ד והרבו בתפילות ותחנונים אך עדיין לא נענו, והיה שם עם הארץ אחד שבכה מאוד וכשהגיע לקריאת שמע אמר ועצר את השמים שהשי"ת יסחוט את השמים ולא יהיה מטר שבשמים לא ישאר מטר, ואמר הבעש"ט שאיש פשוט הלז פעל בתפילתו התמימה שירד גשם, ובדרך זה מבאר בבאר משה **ביום השמיני עצרת תהיה** שהשי"ת יסחוט מן השמים כל השפעות טובות רפואות וישועות והכל כדי שיהיה לכם.

יעזור השי"ת לכל כלל ישראל בכלליות ובפרטיות, ברוחניות ובגשמיות, ויושפע מן החג הזה לכל מי שצריך רפואות וישועות. רגיל אני לומר על זה שקורים לסעודה זו נעילת החג דהוא כמו שאדם נועל במטמון ובאוצר את כספו, כן אנחנו נועלים אצלינו כל ההשפעות טובות שאספנו במשך החג. יעזור השי"ת שבשנה הבאה עלינו לטובה יושפע עלינו שפע של חיי, בבריאות הגוף והנפש, שפע של מזוני, בפרנסה בריוח, ובני, שנזכה לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצוות, ונזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו, אמן.